

EUROOPA KOHTU OTSUS

28. jaanuar 1992*

Kindlustusmaksete mahaarvamine

[...]

Kohtuasjas 204/90,

mille esemeks on Euroopa Kohtule EMÜ asutamislepingu artikli 177 alusel Belgia Cour de Cassation'i esitatud eelotsusetaotlus, millega soovitakse saada eelotsust nimetatud kohtus poolleli olevas menetluses järgmiste poolte vahel:

Hans-Martin Bachmann

ja

Belgia riik,

EMÜ asutamislepingu artiklite 48, 59, 67 ja 106 tõlgendamise kohta,

EUROOPA KOHUS,

koosseisus: president O. Due, kodade esimehed R. Joliet, F.A. Schockweiler ja F. Grévisse, kohtunikud C. N. Kakouris, J. C. Moitinho de Almeida, G. C. Rodríguez Iglesias, M. Díez de Velasco ja M. Zuleeg,

kohtujurist: J. Mischo,

kohtusekretär: kohtusekretäri asetäitja J.A. Pompe,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

– põhikohtuasja hageja nimel Jean-Pierre Nemery de Bellevaux Brüsseli Advokatuurist,

– põhikohtuasja kostja nimel Ignace Maselis Brüsseli Advokatuurist,

* Kohtumenetluse keel: prantsuse.

– Saksamaa Liitvabariigi nimel esindaja Ernst Roeder,

– Euroopa Ühenduste Komisjoni nimel esindaja õigusnõunik Jean-Claude Séché,

arvestades kohtuistungil ettekannet,

olles 3. juuli 1991. aasta kohtuistungil ära kuulanud põhikohtuasja poolte, Taani Valitsuse, esindaja: Joergen Molde, Saksamaa Valitsuse, Madalmaade Valitsuse, esindaja: T. Heukels, ja komisjoni kohtukõned,

kuulanud 17. septembri 1991. aasta kohtuistungil ära kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

Põhjendused

1. 28. juuni 1990. aasta otsuses, mis edastati Euroopa Kohtule 5. juulil 1990. aastal, taotles Belgia Cour de Cassation Euroopa Kohtult vastavalt EMÜ asutamislepingu artiklile 177 eelotsust küsimuses EMÜ asutamislepingu artiklite 48, 59, 67 ja 106 tõlgendamise kohta.

2. Nimetatud küsimus tõstatati Belgias töötava Saksamaa kodaniku Bachmanni ja Belgia riigi vahelises kohtuasjas, mis puudutas Brüsseli I piirkonna Directeur des Contributions Directes'i (direktor otsese maksustamise alal) keeldumist loa andmisest enne tema Belgiasse saabumist Saksamaal sõlmitud ravi- ja invaliidsuskindlustuse ja elukindlustuse lepingu põhjal tehtud maksete mahaarvamiseks tema 1973.–1976. aasta kutsetegevusest saadud tulust.

3. See keeldumine põhineb Code des Impôts sur les Revenus' (tulumaksukoodeks, edaspidi „maksukoodeks”) artiklil 54, mis on kohaldatav käesoleva põhikohtuasja suhtes ning milles nähakse ette, et kutsetegevusest saadud tulust on lubatud maha arvata ainult Belgias tunnustatud vastastikule kindlustusseltsile tasutud vabatahtliku ravi- ja invaliidsuskindlustuse maksed ning Belgias tasutud pensioni- ja elukindlustusmaksed.

4. Bachmann esitas Brüsseli Cour d'Appel'ile nimetatud otsuse peale edasikaebuse. Kui see hagi rahuldamata jäeti, esitas ta edasikaebuse Cour de Cassation'ile, mis otsustas lükata

otsuse vastuvõtmise edasi, kuni Euroopa Kohus on vastu võtnud eelotsuse järgmises küsimuses:

„Kas Belgia maksuseaduste sätted tulumaksu kohta, mille kohaselt ravi- ja invaliidsuskindlustuse või pensioni- ja elukindlustuse maksete mahaarvamise tingimuseks on seatud, et need maksed peavad olema tasutud Belgias, on Rooma lepingu artiklitega 48, 59 (eelkõige selle esimene lõik), 67 ja 106 kooskõlas?”

5. Täpsemad andmed põhikohtuasja faktiliste asjaolude, menetluse käigu ning Euroopa Kohtule esitatud märkuste kohta on esitatud suuliseks menetluseks koostatud ettekandes ning edaspidi mainitakse või käsitletakse neid niivõrd, kui see on vajalik Euroopa Kohtu põhjenduste selgitamiseks.

6. Kõigepealt tuleb märkida, et Euroopa Kohus ei ole kohustatud EMÜ asutamislepingu artiklile 177 vastava menetluse kohaselt võtma seisukohta siseriiklike õigusnormide vastavuse suhtes ühenduse õigusega, kuid võib anda siseriiklikule kohtule asjakohaseid suuniseid ühenduse õiguse tõlgendamise kohta, et see kohus saaks hinnata nende eeskirjade vastavust mainitud ühenduse õigusnormidega.

7. Seega on Euroopa Kohus seisukohal, et siseriiklik kohus soovib eelotsusetaotlusega eelnimetatud küsimuse kohta sisuliselt teada saada, kas asutamislepingu artikleid 48, 59, 67 ja 106 tuleks tõlgendada selliselt, et liikmesriigi õigusaktidega ei ole lubatud piirata õigust ravi- ja invaliidsuskindlustuse ja pensioni- ja elukindlustuse maksete mahaarvamiseks selles riigis tasutud maksetega.

Asutamislepingu artikkel 48

8. Belgia valitsus märgib, et kõnealuseid sätteid kohaldatakse töötajate kodakondsust arvesse võtmata, olenemata sellest, kas nad on Belgia töötajad või teiste liikmesriikide kodanikud, kes soovivad kasutada varem välismaal sõlmitud lepinguid, ning et komisjoni väide, et need sätted kahjustavad eelkõige teiste liikmesriikide kodanikest maksumaksjaid, on alusetud.

9. Tuleb siiski märkida, et töötajad, kes on tegutsenud liikmesriigis teataval kutsealal ja hiljem töötavad või otsivad tööd teises liikmesriigis, ongi üldjuhul sõlminud oma pensioni- ja elukindlustuslepingu või invaliidsus- ja ravikindlustuslepingu esimeses riigis asutatud kindlustusseltsides. Järelikult on oht, et kõnealused sätted võivad kahjustada eelkõige töötajaid, kes on üldreeglina mõne teise liikmesriigi kodanikud.

10. Seoses pensioni- ja elukindlustuslepingutega märgib Belgia valitsus, et kuigi Belgias töötavad teiste liikmesriikide kodanikud, kes on varem sõlminud sellised lepingud teises

liikmesriigis, ei saa oma kindlustusmakseid Belgias teenitud maksustatavast kogutulust maha arvata, ei käsitata artikli 32a kohaselt, mis lisati maksukoodeksile 5. jaanuari 1976. aasta seadusega (6. veebruari 1976. aasta Moniteur belge, lk 81), nende lepingute alusel kindlustusandjate poolt makstud pensione, annuiteete, kogusummasid või tagasiostuväärtusi maksustatava tuluna. Kui nad on kohustatud päritoluriiki naastes neilt summadel makse maksma, ei teki see kohustus mitte töötajate liikumisvabaduse piiramise tõttu Belgia seadusega, vaid liikmesriikide maksuõigusaktide ühtlustamatuse tõttu.

11. Seda argumenti ei saa aktsepteerida. Üldjuhul pöörduvad teiste riikide kodanikud pärast Belgias töötamist oma päritoluriiki, kus kindlustusandjatelt laekuvad summad on maksustatavad, ja nad ei saa oma makseid tulumaksust maha arvata, kuigi ka kindlustusandjatelt laekuvad summad ei ole maksuvabad. Kuigi selline olukord tuleneb liikmesriikide maksuseaduste ühtlustamatusest, ei saa see ühtlustamine olla asutamislepingu artikli 48 kohaldamise eeltingimus.

12. Seoses invaliidsus- ja ravikindlustusega väidab Belgia valitsus, et kõnealused sätted ei piira töötajate liikumisvabadust, sest Belgias töötada soovival ühenduse kodanikul on lihtne leping lõpetada ja sõlmida uus leping Belgias tunnustatud vastastikuse kindlustusseltsiga, et kasutada mahaarvamise võimalust. Pealegi, seda ta üldjuhul teebki, kuna selline kindlustuskaitse vastab kohustusliku kindlustussüsteemi nõuetele, mis liikmesriigiti erineb.

13. Euroopa Kohus ei saa ka seda argumenti aktsepteerida. Kui isik on kohustatud lõpetama ühes liikmesriigis asutatud kindlustusseltsiga lepingu, et ta saaks kasutada teises liikmesriigis võimalust makse vähendada, kuigi kõnealuse isiku huvides oleks seda lepingut jätkata, piiratakse sellega seotud asjaajamise ja kulude tõttu tema liikumisvabadust.

14. Belgia, Saksamaa, Madalmaade ja Taani valitsused leiavad, et siseriikliku kohtu poolt viidatud sätetega sarnased sätted on igal juhul avalikes huvides.

15. Saksamaa valitsus märgib seoses sellega, et Euroopa Kohtu pensioni- ja elukindlustuse ning ravi- ja invaliidsuskindlustusega seotud kohtupraktika näitab, et liikmesriigid võivad seada teises liikmesriigis asutatud kindlustusseltsidega kindlustuslepingute sõlmimise tingimuseks loa taotlemise, et kaitsta kindlustusvõtjaid ja kindlustatud isikuid kui tarbijaid (vt otsust kohtuasjas 205/84: komisjon v. Saksamaa, EKL 1986, lk 3755, punkt 49). Kui liikmesriigid ei ole kohustatud lubama sõlmida kindlustuslepinguid, mis sellele tingimusele ei vasta, ei ole nad ka kohustatud andma nende lepingute suhtes maksusoodustusi.

16. Euroopa Kohus ei saa seda argumenti aktsepteerida. Kuigi liikmesriigid võivad ühenduse ühtlustamismeetmete puudumisel kindlustatud isikutele ja kindlustusvõtjatele kui tarbijatele kaitse tagamiseks seada teatavate kindlustuslepingute sõlmimise tingimuseks kindlustusandja ametliku heakskiitmise, ei saa sellise avaliku huviga põhjendada keeldumist kindlustusvõtja

elukohaks olnud liikmesriigis asutatud kindlustusandjaga sõlmitud kindlustuslepingu tunnistamisest.

17. Belgia, Madalmaade ja Taani valitsused leiavad, et maksukoodeksi artikli 54 sätetega sarnanevad sätted on vajalikud, arvestades esiteks, et teises liikmesriigis tasutud makseid tõendavaid dokumente on raske, kui mitte võimatu, kontrollida, ja teiseks vajadust tagada maksusüsteemi ühtsus pensioni- ja elukindlustusega.

18. Mis puutub maksude kontrollimisetõhususse, siis võib liikmesriik tugineda nõukogu 19. detsembri 1977. aasta direktiivile 77/799/EMÜ liikmesriikide pädevate asutuste vastastikuse abi kohta otsese maksustamise valdkonnas (EÜT 1977 L 336, lk 15, edaspidi „direktiiv”), kui on vaja kontrollida, kas teises liikmesriigis on makseid tehtud, kui neid makseid on vaja, nagu põhikohtuasjas, makstava tulumaksusumma õigeks määramiseks arvesse võtta (artikli 1 lõige 1)..

19. Belgia valitsus siiski märgib, et teatavatel liikmesriikidel puudub õiguslik alus kindlustusandjate teabe nõudmiseks, mis on vajalik nende territooriumil tehtud maksete kontrollimiseks.

20. Seoses sellega tuleb märkida, et direktiivi artikli 8 lõikes 1 ei kohustata liikmesriikide maksuhaldureid koostööd tegema, kui nende seadused või haldustavad ei võimalda pädevatel ametiasutustel uurimisi läbi viia või koguda või kasutada teavet nende riikide endi eesmärkidel. Kindlustusmaksete mahaarvamise mittelubamist ei saa aga põhjendada võimaluse puudumisega sellise koostöö taotlemiseks. Mitte miski ei takista kõnealuseid maksuhaldureid nõudmast asjaomastelt isikutelt tõendeid, mida nad vajalikuks peavad, ja vajaduse korral keeldumast mahaarvamise tegemisest, kui neid tõendeid ei esitata.

21. Seoses vajadusega säilitada maksusüsteemi ühtsus märkis Euroopa Kohus oma täna tehtud otsuses kohtuasjas C-300/90: komisjon v. Belgia, et Belgia eeskirjade kohaselt on maksete mahaarvamise võimalus seotud pensioni- ja elukindlustuslepingute alusel kindlustusandjate poolt tehtud väljamaksete maksustatavusega. Eespool nimetatud maksukoodeksi artikli 32a kohaselt on elukindlustuslepingute alusel makstavad pensionid, annuiteetid, kogusummad või tagasiosuväärtused tulumaksust vabastatud, kui artikli 54 kohaselt ei ole makseid maha arvatud.

22. Sellises maksusüsteemis tasakaalustatakse järelikult tulude kaotust elukindlustusmaksete mahaarvamise tagajärjel kogu maksustatavast tulust – mis sisaldab ka pensione ja surmajuhtumikindlustust – kindlustusandjate poolt makstavate pensionide, annuiteetide või kogusummade maksustamisega. Kui neid makseid ei ole maha arvatud, on need summad maksuvabad.

23. Sellise maksusüsteemi ühtsus, mille kujundamine on iga liikmesriigi enda küsimus, eeldab seega, et kui riik on kohustatud lubama teises liikmesriigis tasutud elukindlustusmaksete mahaarvamist, peaks ta saama ka maksustada kindlustusandjate väljamakseid.

24. Kindlustusandja kohustus sellist maksu tasuda ei saa olla piisav kaitse. Kui kohustust ei täideta, on vaja selle täitmist nõuda liikmesriigis, milles kindlustusandja on asutatud, ning lisaks probleemidele, mis riigil tekivad teises riigis asutatud kindlustusandjate maksete olemasolu ja summa kindlaksmääramisega, jääb võimalus, et avalik huvi ei võimalda makse kätte saada.

25. Kindlasti oleks põhimõtteliselt võimalik lisada sellisele kohustusele kindlustusandja garantii, kuid see tekitaks kindlustusandjale lisakulu, mida ta ei saaks kindlustuspreemiatele edasi kanda, ning selle tulemusena ei oleks kindlustatud enam huvitatud nende tasumise jätkamisest, pealegi kui lepingu põhjal makstavad summad oleksid topeltmaksustatavad.

26. Teatavate liikmesriikide vahel on küll sõlmitud kahepoolsed konventsioonid, mis võimaldavad ühes osalisriigis tasutud maksed maksust maha arvata, kui hüvitised makstakse välja teises osalisriigis, ja mille kohaselt tunnistatakse riigi õigust maksustada kindlustusandjatega sõlmitud lepingu põhjal nende poolt makstavaid summasid. Kuid selline lahendus on võimalik ainult nimetatud konventsioonide korral või kui nõukogu võtab vastu vajalikud kooskõlastamis- või ühtlustamismeetmed.

27. Järelikult ei ole ühenduse praeguse õiguse kohaselt võimalik tagada maksusüsteemi ühtsust meetmetega, mis on põhikohtuasjas käsitletutest vähem piiravad, ning igasuguse meetme puhul, millega tagatakse asjaomase riigi poolt tema õigusaktide kohaselt kindlustusandjate tehtud väljamaksetelt saadaolevad maksud nendega sõlmitud lepingute põhjal, oleksid tagajärjed lõppkokkuvõttes samasugused kui maksete mahaarvamise mittevõimaldamise korral.

28. Eeltoodud asjaolusid silmas pidades tuleb arvestada, et pensioni- ja elukindlustuse valdkonnas on Belgia õigusaktide kõnealused sätetega sarnased sätted põhjendatud vajadusega tagada kogu maksusüsteemi ühtsus, ning et need sätted ei ole seetõttu asutamislepingu artikliga 48 vastuolus.

29. Tuleb siiski märkida, et maksukoodeksi artiklit 32a on kohaldatud alles alates 1975. aastast, mistõttu see hõlmab vaid osa kõnealusest ajavahemikust. Siseriiklik kohus peab eeltoodud analüüsi põhjal hindama, kas selle poolt viidatud sätted on eeltoodud avaliku huvi kaitsmise eesmärgi saavutamiseks vajalikud ka nimetatud ajavahemiku ülejäänud osa suhtes.

30. Siseriiklik kohus peab samuti hindama, kas nimetatud sätted olid selle eesmärgi saavutamiseks vajalikud ka ravi- ja invaliidsuskindlustuse suhtes.

Asutamislepingu artikkel 59

31. Tuleb märkida, et Belgia õigusaktide kõnealuste sätetega sarnased sätted piiravad teenuste osutamise vabadust. Õigusnormid, millega nõutakse, et kindlustusandja oleks asutatud teatavas liikmesriigis, selleks et kindlustatud isikud omaksid õigust selles riigis teatavaid maksusoodustusi kasutada, takistavad kindlustuse soovijaid pöördumast teises liikmesriigis asutatud kindlustusandjate poole ning piiravad seega viimaste teenuste osutamise vabadust.

32. Kuid nagu Euroopa Kohus on varem otsustanud (vt otsust eespool viidatud kohtuasjas komisjon v. Saksamaa, punkt 52), on asutamiskoostöö koostöös asutamislepingu artikliga 59, mille kohaselt on see tingimus tingimata vajalik eesmärgi saavutamiseks, mis on avalikes huvides.

33. Nagu eelnevast analüüsist ilmneb, peab see paika pensioni- ja elukindlustuse puhul ajavahemikul pärast 1975. aastat. Varasemate aastate ja ravi- ja invaliidsuskindlustuse puhul peab siseriiklik kohus otsustama, kas tema poolt viidatud sätted olid ka nende puhul vajalikud maksusüsteemi ühtsuse huvides.

Asutamislepingu artikli 67 lõige 1 ja artikkel 106

34. Maksukoodeksi artikli 54 sätetega sarnanevad sätted ei ole asutamislepingu artiklitega 67 ja 106 vastuolus. Seoses sellega tuleb ainult märkida, et esiteks ei keelata artikliga 67 piiranguid, mis ei ole seotud kapitali liikumisega, vaid tulenevad kaudselt muude põhivabaduste piiramisest, ja teiseks, et siseriiklikus kohtus kõne all olevate sätetega sarnanevad sätted ei takista kindlustusmaksete tegemist teises liikmesriigis asutatud kindlustusandjatele ega nende väljamaksmist selle liikmesriigi vääringus, kus kindlustusandja on asutatud.

35. Seega tuleb siseriikliku kohtu esitatud küsimusele vastata, et liikmesriigi õigusnorm, mille kohaselt lubatakse ravi- ja invaliidsuskindlustuse ja pensioni- ja elukindlustuse makseid maha arvata tingimusel, et neid makseid on makstud samas riigis, on asutamislepingu artiklitega 48 ja 59 vastuolus. See tingimus on aga põhjendatav vajadusega säilitada kohaldatava maksusüsteemi ühtsus. See õigusnorm ei ole vastuolus EMÜ asutamislepingu artiklitega 67 ja 106.

Kohtukulud

36. Kohtule oma märkused esitanud Saksamaa, Taani ja Madalmaade valitsuse ja Euroopa Ühenduste Komisjoni kulusid ei hüvitata. Et põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus.

Esitatud põhjendustest lähtudes,

EUROOPA KOHUS

vastuseks Belgia Cour de Cassation'i 28. juuni 1990. aasta otsusega talle esitatud küsimusele otsustab:

Liikmesriigi õigusnorm, mille kohaselt lubatakse ravi- ja invaliidsuskindlustuse ja pensioni- ja elukindlustuse makseid maha arvata tingimusel, et neid makseid on makstud samas riigis, on asutamislepingu artiklitega 48 ja 59 vastuolus. See tingimus on aga põhjendatav vajadusega säilitada kohaldatava maksusüsteemi ühtsus. See õigusnorm ei ole vastuolus EMÜ asutamislepingu artiklitega 67 ja 106.

Due Joliet Schockweiler Grévisse Kakouris

Moitinho de Almeida Rodríguez Iglesias Díez de Velasco Zuleeg

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 28. jaanuaril 1992 Luxembourgis.

Kohtusekretär

President

J.-G. Pompe

O. Due